

RENT DRIKKEVAND KAN SIKRES AF NY FOND

Af Professor Emeritus Steen Hildebrandt, Lars Pehrson tidligere administrerende direktør i Andelskassen Merkur og Kim Qvist, direktør i Danmarks Økologiske Jordbrugsfond.

Vi ønsker alle rent drikkevand i hanen. Nu kan en ny fond sikre vandet ind i fremtiden.

I Danmark har vi lige nu en enestående historisk mulighed for at sikre vores rene drikkevand i fremtiden. Folketinget har nemlig afsat 170 mio. kr. på Finansloven for 2022-25 til en drikkevandsfond.

Tilskuddet til drikkevandsfonden er et signal til os om, at nu skal der handles! Drikkevandet er en mere og mere truet fælles ressource, fordi det konventionelle landbrugs kemiske sprøjtemidler risikerer at nå grundvandet om 5, 10, 30, 50 eller måske 100 år. Mange boringer er allerede lukkede af det, som bliver kaldt for fortidens synder. Men også aktive boringer rundt omkring i landet viser indhold af sprøjtemiddelrester, som er over de fastsatte grænseværdier.

Vi er som borgere vant til at kunne pumpe drikkevandet direkte op fra grundvandet. Uden at vandet skal renses, inden vi sender det ud i hanerne til forbrugerne. Det rene drikkevand fra undergrunden er få lande i verden forundt. Men vi har det endnu som et kæmpe privilegie. Og ingen danske borgere ønsker sig vel at skulle til at købe drikkevandet på plasticflasker i supermarkederne? At drikkevandet tilsættes klor? Eller skal igennem en kostbar rensning, inden vandet kan sendes ud i hanerne?

Derfor kan de fleste af os godt blive enige om, at rent drikkevand som fælles ressource direkte fra undergrunden skal fortsætte ind i fremtiden – ikke mindst for de kommende

generationer. Så det er nu, at der skal sættes ind. Og ikke om 30 år. Vandværkerne har ringet rigeligt med alarmklokkerne i mange år og prøvet at få politikerne til at vågne op.

Vi bør i den henseende vælge et forsigtighedsprincip, så alle indvindingsoplande til drikkevandet helt skånes for anvendelsen af pesticider. I dag findes der en frivillig ordning, hvor landmanden mod en engangskompensation/erstatning holder op med at bruge sprøjten. Ordningen kræver dog en tinglyst deklaration på jorden, som gør jorden mindre værd i realkreditinstituttet og bankers øjne.

Mange landmænd vil heller ikke være med, fordi at de finder erstatningen alt for lille i forhold til dyrkningstab på jorden. Og hvis jorden bliver mindre værd, letter det ikke ligefrem på det gigantiske generationsskifte, som vores landbrug står overfor. Her vil landmanden gerne kunne hæve sin pensionssordning i overskuddet fra salget og vælger derfor i de fleste tilfælde at sælge jorden til højest bydende.

Så tingene går trægt for kommunerne med at lave frivillige ordninger for et sprøjtestop. Mens pesticiderne langsomt siver ned imod undergrunden. I den situation kan det være hensigtsmæssigt at tænke bredere og anderledes i finansielle løsninger. Løsninger som har et fællesskabsorienteret og mere langsigtet tidsperspektiv end selvejet. Så vi undgår, at det bliver de kortsigtede privatøkonomiske interesser hos landmænd og kapitalforvaltere, der kommer til at bestemme vores drikkevands skæbne.

Hvis vi ikke skal vente på et sprøjtemiddelstop ad frivillighedens eller tvangens vej, er det optimalt, hvis jorden i indvindingsoplandene købes fri og placeres i en selvstændig fond.

Fonden kan så stille som krav, at jorden i fremtiden anvendes på bæredygtig vis uden brug af pesticider. Købet af jorden kan også kombineres med en aktiv jordfordeling, hvor landmanden kan tilbydes noget ny jord i stedet for jorden ovenpå drikkevandet.

I Danmarks Økologiske Jordbrugsfond og datterselskabet Dansk Økojord A/S, som vi repræsenterer, har vi her igennem de sidste fem år arbejdet med en model, som har vist sig at være økonomisk holdbar. Vi har dannet en fond, hvor indskyderne køber aktier med relativt begrænset risiko og derfor forventning om et lille, men stabilt afkast.

Det lille afkast vil aktionærerne gerne acceptere, fordi deres investering går til økologi og bæredygtighed. Efter investeringen bliver de indskudte midler anvendt til at opkøbe landbrug og landbrugsjord, som efterfølgende forpagtes ud til dygtige og håbefulde yngre økologiske landmænd - med krav til økologi, rigere natur, øget biodiversitet og en markant klimaindsats.

Til dato har Danmarks Økologiske Jordbrugsfond foretaget 11 investeringer og købt 890 hektar jord, siden selskabet blev stiftet i februar 2018. Således er der nu investeret 106 mio. kr. Den model kan tænkes ind i en større løsning, hvor arealerne med vores fælles drikkevand frikøbes og skånes for fremtidig brug af pesticider.

Derved er vi også med til at lette det vanskelige generationskifte i dansk landbrug, så jorden ikke bare bliver solgt til højestbydende udenlandske kapitalfond.

Ved at jorden frikøbes af fonden, kan der stilles den slags udvidede krav til bæredygtigheden. Fordi det står i fondens vedtægter. Som ikke står til forhandling, hver gang ejendommen skal igennem et nyt forpagterskifte. Tværtimod er jorden og ejendommen købt fri en gang for alle og sikret en bæredygtig og sprøjtefri fremtid.

Arealmæssigt taler vi om 200.000 hektar landbrugsjord, som er indvindingsoplandet til grundvandsmagasinerne, og som skal frikøbes og beskyttes. Det svarer til godt 7,5% af det

samlede landbrugsareal. Og med en gennemsnitlig pris på landbrugsjord på omkring 150.000 kr. pr. hektar, bliver det til en engangsinvestering på 30 mia. kr.

Men hvis realkreditinstitutterne kan få en statsgaranti i ryggen, kan de gå ind med en belåning på 60-70% af jorden. Det vil betyde, at en drikkevandsfond kun skal rejse omkring 10. mia. kr. i aktiekapital i løbet af de næste år. Og staten løber næppe en risiko med den garanti. For værdien på jord falder næppe i løbet af de næste 30 år.

10. mia. kr. kan synes af mange penge. Men er et lille beløb, hvis vi sammenligner med de offentlige budgetter og de store danske fonde og virksomheders kapitalgrundlag. Ja, sat i perspektiv, svarer det faktisk kun til en engangsinvestering på under 2.000 kr. pr. indbygger i Danmark for at være sikret rent drikkevand i fremtiden!

Hvis jorden er velegnet til økologisk drift, kan Danmarks Økologiske Jordbrugsfond og Dansk Økojord A/S gå ind og løfte opgaven, hvis kapitalgrundlaget skaleres op. F.eks. med flere og gerne stærke institutionelle investorer som danske virksomheder, større private fonde, pensionskasser og ATP.

Men økologisk landbrug er ikke nødvendigvis løsningen på alle arealerne. De kan anvendes til flere andre formål og forretningsmuligheder – en såkaldt multifunktionel arealanvendelse. Skovrejsning er en af de mest effektive måder at holde kulstof i jorden. Energiproduktion med vindmøller og solceller er også en mulighed på de forpagtede arealer. Eller rekreative arealer og særlig fokus på proteinafgrøder, nu vi skal til at spise mindre kød for at skåne klimaet.

Derfor bør de 170 mio. kr., som regeringen har afsat som midler til udviklingen af en drikkevandsfond, også komme til at favne bredt anvendelsesmæssigt. Med et bredt fundament af investorer, som alle sætter pris på et godt glas rent vand fra hanen.

Vi har muligheden nu. Flertallet i Folketinget bakker ideen op. Så hvorfor ikke sætte os som mål, at vores drikkevand er reddet inden 2030?

